

Berigelseskriminalitet i velfærdssamfundet

Diskussionsoplæg til Dansk Kriminalistforenings årsmøde
i København den 13. december 1971

II

Af statsadvokat PER LINDEGAARD, København

Jeg vil i det væsentlige koncentrere mig om to spørgsmål.

1) Er det muligt at gennemføre en ændret sanktionspolitik overfor berigelsesforbrydelser i almindelighed, således at frihedsstraf erstattes af andre ikke-frihedsberøvende foranstaltninger.

2) Kan der udskilles visse lag af berigelsesforbrydelser fra offentlig forfølgning eller gennemføres en undtagelse for visse fremtrædelsesformer. Det er vel dette sidste spørgsmål, som navnlig har kriminalpolitisk aktualitet.

Når spørgsmålet om afkriminalisering og en ændret sanktionspolitik i de senere år er blevet aktuelt, beror det — for mig at se — på flere samvirkende faktorer.

Den væsentligste er måske nok, hvad man kan kalde den tekniske udvikling, ændringer i forretningsformer, som har virket kriminalitetsfremkaldende ved at øge fristelsespresset. Det er allerede mange år siden, at salg med ejendomsforbehold skabte en ny deliktstype, der blev subsumeret som underslæb. I det sidste decennium har ændringer i butikshandelens ydre rammer begunstiget og dermed øget hyppigheden af en også forud kendt lovovertrædelse, butikstyveriet. Pengeinstitutternes checkaftale har i de allerseneste år lettet de praktiske muligheder for at berige sig ved checksvig og har yderligere — indenfor området af checkaftalen — flyttet tabet fra den mere eller mindre sagesløse checkmodtager og placeret det hos de pengeinstitutter, som har skabt fristelsen og set deres fordel derved.

Denne udvikling har været ledsaget af kapacitetsvanskeligheder hos de retshåndhævende organer, mandskabsmangel hos politiet, pladsmangel i fængslerne og overbelastning af domstolene.

De overvejelser, som denne udvikling i sig selv måtte give anledning til, sættes i relief af samtidigt virkende tendenser af ideologisk karakter. Vi er inde i en selvransagelsens epoke, et opgør med bestående mønstre for samfundslivet og dertil knyttede magtgrupperinger. Friheden vurderes højere — frihedsberøvelse anses som et større onde. Tilliden til straffens kriminalitetshindrende effekt er i vide kredse vigende. Troen på straffesystemets retfærdighed er — i knapt så vide kredse — vaklende, kendetegnet ved slagord om straffens sociale slagside. I stigende omfang er man blevet sig bevidst, at et betydeligt antal lovovertrædelser,

skønt de konstateres, ikke forfølges. Banken anmelder ikke sin utro kasserer, arbejdsgiveren ikke den tyvagtige arbejder. Det er ikke de retshåndhævende myndigheder, der bestemmer, hvem der skal forfølges; de bruges som redskaber for en vilkårlig privat retshåndhævelse.

En virkelig afklaring af det problem, vi har til debat i aften, kan vel ikke ske uden en stillingtagen til disse ideologiske spørgsmål, men det er jo spørgsmål, og som hvert for sig er særdeles omfattende, og jeg kan derfor kun berøre enkelte af dem i kort-hed.

Frihedsberøvelse er tilføjelse af lidelse. I stigende omfang indser vi, at afsoning af straf kun har små muligheder for at forbedre fangen, men indebærer betragtelig risiko for at forværre hans situation. Der er også en voksende skepsis med hensyn til den specialpræventive effekt af frihedsberøvelse, der ikke fremtræder som straf udmålt i forhold til den retskrænkelse, som er begået, men som en socialpædagogisk eller på anden måde behandlingsmæssigt begrundet forholdsregel afpasset efter gerningsmandens behov for genoptræning, social tilpasning eller øget selvindsigt. Vi har ikke nu — må vi vel erkende — den tilstrækkelige viden til at virkeliggøre tankerne om at lade behandling afløse straf. Generationer, der følger efter os, vil måske se med ligeså ublide øjne på vor indespærring af kriminelle, som vi ser på vore forfædres slavehold og slavehandel. Det er imidlertid min overbevisning, at det er utopi at mene, at vi med den indsigt vi har i dag, har midler, der kan erstatte frihedsstraf — heller ikke de korte frihedsstraffe, der dog har den fordel, at de er korte.

Enhver kriminalist ved, at vi ikke her i landet anvender 3 måneders ubetinget fængsel for tyveri af $\frac{1}{2}$ forårsrulle og $\frac{3}{4}$ l rødvin. Jeg kender ikke den omtalte sags omstændigheder. Muligt har der været tale om et indbrudsforsøg, som tog sigte på meget væsentligt større værdier, muligt har gerningsmanden været en tidligere mange gange straffet indbrudstyv, som nu er blevet grebet på fersk gerning. Vi går tværtimod ganske langt i retning af at anvende påtalefracald og betingede domme. Som nævnt af Greve synes der at være en udvikling i gang i retning af videre anvendelse af betinget dom. Det er muligt, at en udbygning af de personelle og materielle ressourcer for kriminalforsorgen i frihed kan bringe denne udvikling endnu et stykke frem, at vi ved en endnu mere rundhåndet uddeling af invalidepension kan mindske tilgangen til straffeanstalterne. Men uanset om vi udvider området for ikke frihedsberøvende sanktioner og intensiverer forsorgsarbejdet, og uanset om vi gennemfører væsentlige forbedringer af den kriminalpræventive indsats, er der for mig ingen tvivl om, at mange vil falde tilbage, og at frihedsberøvelse i vidt omfang vedblivende vil være nødvendig, hvis samfundet

ikke skal tabe kontrollen med den hastigt voksende berigelseskriminalitet.

Bøde og erstatning kan af indlysende grunde kun i meget snævert omfang substitueres for frihedsstraf. Størstedelen af berigelsesforbryderne har intet at betale med; den eneste risiko, de investerer, er risikoen for deres frihed. De få, der kan betale, kan af lighedsgrunde ikke begunstiges med fritagelse for den frihedsstraf, den mindre velstillede ville have forskyldt. Den bødeordning, vi er ved at gennemføre for spritkørsel, vender i betænkelig grad den tunge ende nedad. Efter 1866-loven bortfaldt strafansvar for pengeunderslæb, når sigtede havde rette for sig inden dom i 1. instans. Af lighedsgrunde — for ikke at begunstige den, der havde velhavende pårørende — blev denne regel ikke gentaget i 1930-loven. De få tilfælde, hvor der har været knyttet betaling af en fastsat erstatning som vilkår til en betinget dom, har jævnlige sat anklagemyndigheden i den ubehagelige situation at skulle bruge en straffetruusel for at fremtvinge betaling af en gæld.

Greve glædede sig over den seneste udvikling indenfor skattestrafferetten. Det var forunderligt, for netop indenfor dette område må det vel erkendes, at bøde og erstatning er adækvate retsfølger — overfor skattesnydere, men ikke overfor berigelsesforbrydere har de en meningsfuld funktion. Men ud fra lighedsbetragtninger, som næppe er fuldt overbevisende, ønsker man — i hvert fald på papiret — at nærme retsfølgen til den, der gælder for berigelsesforbrydelser. Det andet synspunkt, der har motiveret denne ændring, som vil medføre en udvidet adgang til at anvende frihedsstraf og frihedsstraf af meget betydelig størrelse, er antagelig forestillingen om, at sanktionsbestemmelsens udformning bidrager til at øge det sociale pres, underbygger og forstærker den moralske holdning til skattesvig.

Mere aktuelt er spørgsmålet om en begrænsning af det felt, som udløser statsmagtens retshåndhævelse.

Når man taler om afkriminalisering, kan man forestille sig flere forskellige modeller:

1) Afkriminalisering i egentlig forstand er opgivelse af strafbeskyttelsen uden at sætte noget andet i stedet.

2) Straf erstattes af en anden ikke-pønalt eller quasi-pønalt sanktion.

3) Ændring af påtalereglerne, således at visse deliktstyper udskilles til privat påtale.

4) Udvidelse af området for påtalefrafald og strafbortfald.

Afkriminalisering i egentlig forstand er i de senere år sket med hensyn til svangerskabsafbrydelse for kvindens vedkommende og

pornografi. I begge tilfælde beror afkriminaliseringen på en omvurdering af den tidligere forbudte adfærd. I løbet af få år vil vi måske se en tilsvarende udvikling med hensyn til kvindelig prostitution og betleri.

Fornylig fejrede tilhængerne af afkriminalisering en triumf ved ændringen af færdselsloven. Ulovlig parkering skal ikke længere medføre bøde, men kun en afgift. Pølsen synes at beholde nogenlunde samme smag, men etiketten er en anden. Man har længe tumlet med planer om at ophæve bødestrafpen for manglende licensbetaling. Det er også en udmærket reform. Det er ikke, fordi man har ondt af plankeværkslytterne — så lidt som af parkeringssynderne — men fordi man har ondt af politiet, der gerne skulle frigøres til mere krævende opgaver. Det er afkriminalisering af en anden slags. I disse tilfælde beror strafbarhedens bortfald ikke på en ændret vurdering af den forbudte eller påbudte adfærd, men i hovedsagen på ydre strafskylden uvedkommende forhold, som det hedder i straffelovens § 3. Manglende licensbetaling — manglende betaling af gæld — burde aldrig være kriminaliseret. Manglende betaling af kildeskat er blevet det fornylig. De bøder, der pålægges, udregnes som en strafrente på 2 % pr. måned, men altså med forvandlingsstraf. I gennem lang tid synes lovgivningen at have været præget af princippet *nulla lex sine poena*. Det ville være lykkeligt, hvis afkriminaliseringsdebatten kunne føre til større eftertænkthed.

Jeg kan således slutte mig til, at manglende betaling af gæld ikke bør være kriminaliseret, men jeg tror nok, at jeg forstår manglende betaling af gæld noget snævrere end Greve. Manglende afregning af opkrævet omsætningsafgift er efter mine begreber f. eks. ikke manglende betaling af gæld og altså heller ikke andre tilfælde af opkrævningssvig, og jeg er ikke parat til uden videre at endossere afkriminalisering af sådanne former for underslæb.

Den tanke har været fremsat, at mange af de straffesager, som rejses, må anses for uvæsentlige fra et samfundsmæssigt synspunkt. Den, der har formuegodet eller værdien, må selv drage omsorg for beskyttelsen og skal ikke kunne vælte risikoen over på samfundet. Kriteriet for udskillelsen skulle efter denne tankegang være, om den krænkede havde udsat sit gode for risiko, havde fremkaldt en fristelse for en berigelsesforbrydelse. I denne situation har den krænkede medskyld, og gerningsmandens skyld formindskes tilsvarende. Denne argumentation er mest overbevisende, hvor den krænkede fremkalder fristelsen for at øge profitten. Det er lidet rimeligt, at en del af omkostningerne ved erhvervelsen af denne gevinst væltes over på de retshåndhævende myndigheder og hjemsøges på dem, der falder for fristelsen.

Et af de træk, der karakteriserer velfærdssamfundet, er, at fristelsesmængden øges. Jeg tænker ikke først og fremmest på det større udbud af varer, som overflodssamfundet præsterer. Jeg tænker mere på den øgede fristelsesmængde, som i vor udgave af overflodssamfundet følger af samfundets fordelingspolitik. Ydelser betinges af oplysninger fra den, der begærer ydelser. Kontrolmulighederne er begrænsede, fristelsen til misbrug betydelig. Afkald på retsforfølgning og straf ville præmiere de illoyale og på længere sigt undergrave støtteordningen. Det er antagelig betragtninger af denne karakter som — vist i fuld overensstemmelse med denne lovgivnings ophavsmand — i sin tid førte til de meget strenge sanktioner for socialbedrageri. Lovgivning af denne karakter bør udformes således, at muligheden for misbrug begrænses, men det er lettere sagt end gjort.

Mon ikke det med rimelighed kan hævdes, at vi i vort stedse mere komplicerede og regulerede samfund i videre omfang end forhen er henvist til at bygge på indbyrdes tillid. I tillid er indbygget fristelse. Fristelseskriteriet egner sig ikke som skelnemærke. Det kan være, at den, der tilegner sig grammofonplader fra en selvbetjeningsbutik, skal slippe for straf, men jeg er ikke overbevist om, at det samme skal gælde den, der tager dem fra et offentligt bibliotek. Om fristelsen er fremkaldt af egen nytte eller uegennytte synes lovteknisk lidet egnet som kriterium.

Kriteriet væsentlige samfundsmæssige eller menneskelige interesser giver i sig selv ingen vejledning. Greve var inde på at flytte bevisbyrden. Den, der ønsker at kriminalisere eller opretholde bestående gerningsindhold har bevisbyrden. Det beroligede mig, at han ikke fulgte princippet for sit eget vedkommende. Jeg kan ikke tilslutte mig synspunktet. Denne tankegang beror på en overvurdering af det erkendelsesniveau, vi befinder os på i dag. Det er ikke muligt at handle på et rationelt grundlag.

Vurderingen af retsforfølgningen af berigelsesforbrydere kan ikke blot bygge på en opgørelse af de skadede værdier sammenholdt med omkostningerne ved retsforfølgning. En svækkelse af den sociale kontrol kan have følgevirkninger, som vi ikke kan overskue. En opgivelse af offentlig retsforfølgning kan udløse private retshåndhævelsesreaktioner — det er forekommet. Hensynet til den krænkede — for os at se måske irrationelle — følelsesmæssige reaktion, er en faktor, der må tages med i betragtning. Retsordenen må tage den almindelige retsbevidsthed med på slæb, ikke kapitulere for den, men afstanden må ikke blive så stor, at slæbetøvet brister, har Andenæs med rette fremhævet. Statsmagtens overtagelse af retsforfølgningen må bedømmes som et væsentligt civilisatorisk fremskridt; opgivelse bør kun ske efter grundig omtanke.

Når man er over 50, som jeg er, kan man aldrig vide sig helt

sikker på, om de meninger, de fornemmelser man har, udspringer af den sunde fornuft, som man tiltror sig, eller er udslag af den af alderen følgende modvilje mod forandring. Men med dette forbehold er jeg nået til den overbevisning, at det er tilrådeligt at gå lempeligt til værks. Det er ikke lykkeligt indenfor et område som strafferettens, der er så tæt integreret med fundamentale moralforestillinger, at kaste sig ud i eksperimenter, som kan føre til tilbageslag og udløse en zig-zag kurs. For en 15—16 år siden var der et pres i retning af at skærpe sanktionerne for brugstyveri af motorkøretøjer. I dag går presset den modsatte vej. Kriminalpolitik egner sig ikke til at skifte så hurtigt som damemoder. Jeg mener derfor, at vi bør koncentrere opmærksomheden om enkelte gerningstyper som genstand for afkriminalisering i egentlig og uegentlig forstand og se på, hvilke af de mulige løsninger der anbefaler sig.

De praktisk vigtige områder for overvejelser om afkriminalisering er butikstyverier, checkmandatsvig og underslæb ved salg af ting købt med ejendomsforbehold.

Det ræsonnement, der ligger bag tanker om at afkriminalisere butikstyverierne, er et andet end det, der førte til ophævelse af pornografibestemmelserne. Der er formentlig et nogenlunde alment ønske om, at butikstyverier bør modvirkes — med mådeholdne midler — men omkostningerne skal falde på forretningerne selv.

Dette spørgsmål har for nyligt været grundigt gennemdrøftet i en svensk betænkning. Her drøfter man også den tanke, som omtales af Greve, at indføre en adgang for butiksindehavere til på samme måde som statsbanerne at pålægge den forsømmelige kunde en afgift. Den afvises med en række overbevisende argumenter. Det er stødende at delegere pønalt prægede sanktioner til private. Det er vigtigt at modvirke forestillinger om, at de retshåndhævende myndigheder har overladt til private selv at udøve straffende funktioner. Der er ikke den samme klarhed som ved befordringsforseelser. Endvidere peges på afpresningsmuligheden og nødvendigheden af at påkalde politiets hjælp til konstatering af identitet og ved mistanke om systematisk butikstyverivirksomhed. En afgiftsordning måtte vel knyttes til en ophævelse af strafbarheden — ellers ville afpresningsmulighederne blive altfor foruroligende. Men en ophævelse af strafbarheden for butikstyverier lader sig så vidt jeg kan se ikke gennemføre.

En tilføjelse til § 276: „Butikstyverier begået af kunder straffes ikke“ er utænkelig. „Butikstyverier begået af kunder fra selvbetjeningsforretninger straffes ikke“, er lige så utænkelig. Butikstyverier — også fra selvbetjeningsforretninger — kan have en kvalitet, som gør det betænkeligt at slippe den samfundsmæssige kontrol, men de fristelsesbetingede ordinære butikstyverier

bør næppe heller undtages generelt fra offentlig forfølgning. Tvangsmæssig konstatering af identitet kan ikke overlades til butiksdetektiver. Ransagningsbeføjelse er nødvendig for at oprette professionelle systematiske butikstyverier. De samme indvendinger og i tillæg de af Greve påpegede rammer tanken om at overføre butikstyverier til privat påtale.

Problemet med hensyn til identitetskonstatering og opklaring melder sig ikke ved checksvig, hvor gerningsmanden vil være kendt og ransagning som regel uden betydning for opklaringen. Der kan være delte meninger om, hvorvidt checkmandatsvig i form af overtræk af egen checkkonto indenfor checkaftalens grænser bør være sanktioneret med straf. Derimod er der antagelig overvejende enighed om, at anvendelse af fremmede checkblanketter, ofte stjalne, i forbindelse med dokumentfalsk — og det er den dominerende form for kriminalitet, som checkaftalen har begunstiget — fortsat bør være strafbar; her falder tabet på modtageren, selvom beløbet ligger under checkaftalens grænser. Der er formentlig også udbredt enighed om, at det fortsat er nødvendigt — måske lidt afhængigt af checkmodtagerens forsigtighed — at straffe bedrageri uden dokumentfalsk overfor checkmodtageren, når han selv må bære tabet, fordi beløbet ligger ud over checkaftalens grænser. Hvis disse forudsætninger godtages, måtte undtagelsen altså begrænses til checkmandatsvig indenfor checkaftalen. Det er ikke let at formulere det gerningsindhold, som skulle være undtaget, men måske ikke plat umuligt som for butikstyveri.

Men vil det være rigtigt at opstille en sådan undtagelse? Vil en udskillelse af denne deliktsform ikke nemt kunne påvirke lovligheden med hensyn til checkfalsk og checkbedrageri, mindske hovedreglens socialpædagogiske gennemslagskraft. Det er i almindelighed næppe således, at adfærden ved checkmandatsvig af gerningsmanden opleves som fundamentalt forskellig fra checkbedrageri. Der ses jævnligt en blandet kriminalitet checkmandatsvig, checkbedrageri og checkfalsk.

Den, der systematisk misbruger checkordningen, som fra først af må antages at have til hensigt at besvige banken, bør heller ikke nyde godt af afkriminaliseringen.

En afkriminalisering af checkmandatsvig — og det samme gælder en overførelse til privat påtale — er forbundet med betænkeligheder. Den vil ikke give nogen væsentlig praktisk letelse for den af checkaftalen fremkaldte dominerende kriminalitetsform, udnyttelse af stjalne checkblanketter. På dette område må der laves kriminalpræventive midler i brug. Pengeinstitutter og checkmodtagere må påvirkes til at vise forsigtighed, og hensigtsmæssige identitetsordninger må gennemføres — en udvikling, der, såvidt jeg ved — allerede er i god gang.

Overdragelse af ting købt med ejendomsforbehold lader sig uden vanskelighed udskille i en lovtækst. Det vil med vægt kunne hævdes, at straffeværnet er overflødigt — sælgerens vindikationsadgang vil ofte skaffe ham oprejsning. Gerningsmandens erstatningspligt anser jeg derimod ikke for at være noget værd. En vindikation kan vanskeliggøres, hvis politiet kobles ud af undersøgelsen, men det bør næppe være afgørende. Forsåvidt kan jeg tilslutte mig, at der sker en egentlig afkriminalisering. Men der er en komplikation, som følger af vore civilretlige regler. De fører i normaltilfældene til vindikation. I de tilfælde, hvor vindikation indtræder, vil gerningsmanden regelmæssigt være ifaldet ansvar for bedrageri overfor den godtroende køber. En ophævelse af strafbarheden af denne deliktstype i den bestående form vil flytte deliktet over i en anden kategori. Den samme indvending møder Greves forslag om ophævelse af § 283 1) om krænkelse af særlig sikret ret. I dag straffes den rekvisit, der sælger de udlagte genstande — og det er vist her bestemmelsen har sit praktiske anvendelsesområde — for skyldnersvig i forhold til rekvirenten. Ophæves denne bestemmelse, må han straffes for bedrageri overfor den godtroende køber, som vildføres, og i forhold til de godtroende købere gør de grunde, der kan tale for afkriminalisering, sig ikke gældende.

Der foreligger muligvis andre tilfælde, hvor en egentlig afkriminalisering er gennemførlig, hvor begrundelsen for kriminaliseringen måske aldrig har været særlig stærk og er blevet svagere, såsom § 298, enkelte skyldnersvigsformer og nogle af de bestemmelser, som supplerer skyldnersvig.

I de andre tilfælde må man efter min mening gå en anden vej, en vej der tidligere er betrådt forud for en egentlig afkriminalisering, vejen via påtalefrafald. Det er også den vej, som anbefales i den svenske betænkning.

Som bekendt går man ret langt ad vejen med at frafalde påtale for små berigelsesforbrydelser — det område, der omfattes af straffelovens § 287. Niveauet justeres stadig, men varierer lidt — det er sjældent, at påtalefrafald meddeles for tyveri, når værdien overstiger 4—500 kr., men værdiansættelsen kan jo ofte være forbundet med usikkerhed; den er ikke eneafgørende. Ved butikstyverier ligger grænsen på samme værdi. De helt små, 50—100 kr., sluttes uden indbringelse for retten, de større mod dagbøder efter indenretlig tilståelse. Som følge af denne praksis fremmes næsten ingen ordinære butikstyverier til dom — normalt er gerningsmanden grebet på fersk gerning, og der består ingen tvivl om skylden.

Underslæb ved krænkelse af ejendomsforbehold vil hyppigt angå værdier, der ligger ud over de nævnte grænser. Ofte sluttes sager herom med påtaleopgivelse på grund af tvivl om bevislig-

heden af forsættet, men de bestående regler fører til, at tiltale må rejses i en del tilfælde.

Også i checkmandatsvigsagerne kan der jævnlig være tvivl om forsættet, navnlig hvis overtræk tidligere har været tolereret. Når de bevismæssige betingelser for tiltale er til stede, vil påtalefrafald normalt ligge udenfor statsadvokaternes kompetence, selvom man i sådanne tilfælde vist strækker værdigrænsen lidt længere op. Sagerne må forelægges rigsadvokaten, hvis påtalefrafald skal meddeles. Tilgangen er ikke overvældende, og der er en almindelig fornemmelse af, at anmeldelseshyppigheden er faldende. Tiltalefrafald er meddelt af rigsadvokaten, når tabet har ligget på omkring 1.500 kr.

Anklagemyndigheden er således gået et langt stykke ad denne vej, og skal man videre med afkriminaliseringen af berigelsesforbrydelser må det være denne vej, der skal følges. Statsadvokaternes kompetence er som bekendt knyttet til § 287. Der kunne som nævnt være spørgsmål om at udvide området for den. For at markere, at en udvidelse havde lovgivningsmagtens bifald, var det måske værd at overveje en omformulering, der klargjorde, at også skadelidtes forhold skulle tillægges vægt ved subsumeringen.

Navnlig i butikstyperisager kan indenretlig behandling undertiden være en belastning for gerningsmanden, som er i misforhold til brøden. Også andre grunde, bl. a. politiets arbejde kan tale for en forenklet behandling, således at disse sager kan afgøres straks og ved bødeforlæg uden indbringelse for retten. En del taler for at delegere kompetencen til politiet. Den logiske konsekvens ville være at gøre disse sager til politisager. Denne behandlingsform er mindre overbevisende, når det gælder sager om salg med ejendomsforbehold og checkmandatsvig. Det rigtigste vil i hvert fald indtil videre være at lade påtalefrafald efter § 287 forblive under statsadvokaternes kompetence — også af hensyn til ensartetheden — men med mulighed for delegation af særlige områder.

Der er, så vidt jeg kan se, 3 grunde, der taler imod at løse disse afkriminaliseringsproblemer ved påtalefrafald:

1) Forholdet forbliver strafbart, den skyldige udsætter sig stadig for straf. Det er i mine øjne kun en fordel. Det tillader en passende selektion af disse varierende gerningstyper.

2) Politiets arbejde mindskes ikke. Dette hensyn kan ikke være det bestemmende. Nogen forenkling kan dog antagelig opnås.

3) Den mest afgørende indvending er måske, at det er betænkeligt at tillægge anklagemyndigheden en så vid kompetence.

Jeg er måske ikke den rette til at afvise disse betænkeligheder. Mig forekommer de stærkt overdrevne. Siden Hurwitz' forbe-

holdne udtalelser i 30ne om anklagemyndighedens påtalefrafaldskompetence er der sket en væsentlig omvurdering, og sammenlignet med de beføjelser, der er tillagt andre administrative organer, er anklagemyndighedens beskedne. Få administrative organer er så stærkt kontrollerede som anklagemyndighedens; ved tiltalerejsning af domstolene, ved tiltaleundladelse af klageadgang til højere anklagemyndighed, justitsminister og folketingets ombudsmand.

I nogen grad kunne de imødegås ved at pålægge anklagemyndigheden pligt til at afgive en årlig beretning om, hvorledes påtalefrafaldsbeføjelserne udøves. Rigsadvokaten har taget initiativet til, at statsadvokaterne afgiver en sådan beretning for så vidt angår deres påtalefrafald.

Det vanskeligste og det vigtigste spørgsmål i denne sammenhæng har jeg kun flygtigt berørt, spørgsmålet om dette „Zug zur Milde“ overhovedet er rigtigt. Det må besvares på baggrund af den voldsomme og stærkt tiltagende stigning i kriminaliteten, vi har set i de senere år. Tyverikriminaliteten er mere end fordoblet fra 1960 til 1970 — fra 103.000 til 221.000 anmeldelser — tallene inkluderer brugstyveri. Denne stigning synes at fortsætte med uformindsket kraft i 1971.

Så længe bevægelsen begrænser sig til lejlighedsprægede berigelsesforbrydelser af ringe grovhed, mener jeg, at svaret må være bekræftende.

De begrænsede reformer, jeg gør mig til talsmand for, løser ikke problemet om f. eks. arbejdspladstyveri, som efter Greves mening kunne imødegås tilstrækkeligt ved afskedigelse, men de rummer den fordel, at den lempeligere praksis, som finder anvendelse på de gerningstyper, som udviklingen har gjort særligt aktuelle, kan udstrækkes til andre ligeværdige områder. Arbejdspladstyverier og andre former for berigelsesforbrydelser, som ligger udenfor, hvad der kan være omfattet af undtagelsesbestemmelserne i § 287, men hvor en civilretlig eller faktisk reaktion af en eller anden karakter — eller blot gennemførelsen af selve retsforfølgningen — kan antages at indeholde en tilstrækkelig sanktion, må finde deres løsning gennem en videre hensyntagen til sådanne følger ved valget mellem betinget og ubetinget straf. Der er nok nogen tilbageholdenhed hos domstolene men hensyn til at tillægge sådanne omstændigheder vægt for at undgå vilkårlighed eller skæret af vilkårlighed. En udvidet anvendelse af tiltalefrafald vil antagelig påvirke udviklingen med hensyn til betingede domme og omvendt vil domstolenes vurdering smitte af på anklagemyndighedens praksis — praksis dannes i denne gensidige vekselvirkning. Med åbenhed overfor de synspunkter, der har ført til overvejelserne om afkriminalisering, skulle der være mulighed for at imødesee en tilfredsstillende udvikling.

Per Lindegaard.